

II. ΤΡΟΠΟΙ ΠΕΙΘΟΥΣ

II. Α. Επίκληση στη λογική

II.A.1. Επιχειρήματα και τεκμήρια

II.A.1.1. Ερώτηση ελεύθερης ανάπτυξης

Εν μέσω ακουσμάτων και διαβασμάτων σχετικά με τη δύναμη της εικόνας και την αμεσότητα των τηλεοπτικών μεταδόσεων, συναντάτε την ακόλουθη άποψη:

Απαραίτητη και χρήσιμη η τηλεόραση, δεν μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να αναπληρώσει τις εφημερίδες. Γιατί ο προφορικός λόγος φεύγει και χάνεται και είναι αδύνατον να «ξαναδιαβάσεις» αυτό που άκουσες, εάν επιδιώκεις την εμπεριστατωμένη έρευνα σε συνδυασμό με το ουσιώδες και τις ερμηνευτικές αποχρώσεις. Ναι, η εικόνα μιλάει αλλά δεν εξηγεί.

(Από άρθρο της Μ. Παπαδοπούλου με τίτλο «Πάσχα με ιπτάμενα τέρατα», στην εφημερίδα «Τα Νέα», 13.4.99)

Να υποθέσετε ότι αξιοποιείτε το περιεχόμενο αυτής της παραγράφου σε μία δημόσια συζήτηση σχετικά με τη θέση της εικόνας στη ζωή μας. Στη συζήτηση αυτή υποστηρίζετε την άποψη ότι ο ηλεκτρονικός τύπος, όσο χρήσιμος και αν είναι, δεν μπορεί να αναπληρώσει τα κείμενα των εφημερίδων. Να ετοιμάσετε τα λεγόμενά σας (προσχεδιασμένος προφορικός λόγος), τα οποία δεν θα υπερβαίνουν τις 300 λέξεις, αναπτύσσοντας τους συλλογισμούς σας και χρησιμοποιώντας όποιο ή όποια είδη τεκμηρίων θεωρείτε κατάλληλα για την περίπτωση.

Π.Α.1.2. Ερώτηση σύντομης απάντησης

Να συμπληρώσετε τα κενά στις στήλες του ακόλουθου πίνακα με τα ελλείποντα στοιχεία κάθε συλλογισμού. Έπειτα, να χαρακτηρίσετε το είδος κάθε τεκμηρίου (παράδειγμα, αλήθεια, γεγονός, αυθεντία, στατιστικά στοιχεία κτλ).

Α: ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΕΣ	Β: ΤΕΚΜΗΡΙΑ	Γ: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ
<i>Η εξέλιξη κινείται με ιδέες και οράματα που ζητούν να πραγματοποιηθούν.</i>		
	<i>Παρακολουθώντας ορισμένα τηλεοπτικά προγράμματα τα παιδιά μεγαλώνουν με την πεποίθηση πως ο Ηρακλής ήταν ένας παλικαράς του γυμναστηρίου με το σώμα και το μυαλό κατεστραμμένα από τα αναβολικά και πως στην αρχαία Αθήνα κυκλοφορούσαν πρωτόγονες φηγούρες σαν τη Ζίνα που εξόντωναν κέρβερους με λείζερ.</i>	
		<i>Συνεπώς, με τους διαγωνισμούς ομορφιάς το γυναικείο φύλο κάνει γενναία βήματα προς τα πίσω.</i>

Χαρακτηρισμός των τεκμηρίων

Π.Α.1.3. Ερώτηση συνδυασμού σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

Αφού διαβάσετε το ακόλουθο κείμενο, να απαντήσετε στις ερωτήσεις που δίνονται μετά από αυτό.

Ποιος θα πλύνει σήμερα τα πιάτα;

Οι αρσενικοί ας πάψουν να ονειρεύονται τη γλυκιά τηλεοπτική αποχαύνωση. Επιστρέφοντας στο σπίτι, θα πλύνουν τα πιάτα και θα βάλουν πλυντήριο. Ο νόμος πρέπει να υποχρεώνει τους συζύγους να μοιράζονται εξίσου τις δουλειές του σπιτιού, εφόσον εργάζονται και οι δύο. Αυτό απαιτεί το κόμμα των Πρασίνων¹ στη Γερμανία, υποστηρίζοντας ότι έτσι συμβάλλει στην ενίσχυση της ισότητας ανάμεσα στα δύο φύλα.

Ωστόσο, η προσπάθεια να ρυθμιστούν οι ιδιωτικές σχέσεις διά νόμου συνιστά αναδρομή σε μεσαιωνικές πρακτικές. Ανεξάρτητα όμως από αυτό, αν οι Πράσινοι ήθελαν πράγματι να απελευθερώσουν τη γυναίκα από την εθιμική προσδοκία να φροντίζει το σπίτι, θα έπρεπε να νομοθετήσουν πως σε καμιά περίπτωση οι παντρεμένες γυναίκες -και όχι μόνο οι εργαζόμενες- δεν είναι υποχρεωμένες να κάνουν τις δουλειές του σπιτιού. Όσοι αρσενικοί έχουν αντίρρηση ας ... βρωμίσουν.

Αυτό που επαγγέλλονται οι βουλευτές των Πρασίνων αποκαθιστά φαινομενικά τη δικαιοσύνη, περιορίζει όμως την ελευθερία των συζύγων. Φαινομενικά, γιατί αφορά μόνο τις εργαζόμενες -κάτι που αντιτίθεται στον οικουμενισμό του Διαφωτισμού- και θεσμοθετεί έμμεσα την υποχρέωση των μη εργαζομένων γυναικών να κάνουν τις δουλειές του σπιτιού, διαιωνίζοντας την υποτελεία τους. Άρα, οι Πράσινοι ενδιαφέρονται να αποκαταστήσουν την ισότητα μεταξύ των συζύγων μόνο στον επαγγελματικό στίβο. Αν τα καθήκοντα των γυναικών στο σπίτι περιοριστούν, αυτές θα αποδίδουν καλύτερα στην επιχείρηση. Αυτό μπορεί να ευνοήσει την καριέρα τους, ευνοεί όμως και την απόδοση του κεφαλαίου -για όσους θυμούνται τους κλασικούς οικονομολόγους. Μήπως τα λεγόμενα “προοδευτικά” κόμματα της Ευρώπης τελούν σε πλήρη σύγχυση;

(Άρθρο, ελαφρά συντομευμένο και διασκευασμένο, του Π. Γαλιατσάτου, σε μόνιμη στήλη με τίτλο “Μια ιστορία”, στην εφημερίδα “Τα Νέα” 29.5.99)

¹ Έτσι ονομάζεται το κόμμα των οικολόγων στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

- α) Αποδίδοντας τους συλλογισμούς του κειμένου που μόλις διαβάσατε και συμπληρώνοντας τον κατωτέρω πίνακα, να διατυπώσετε το επιχείρημα υπέρ του εν λόγω νόμου και δύο από τα επιχειρήματα εναντίον του νόμου αυτού.

Επιχείρημα υπέρ του νόμου	
Προκείμενες	
Συμπέρασμα	
Επιχειρήματα εναντίον του νόμου	
Προκείμενες	
Συμπέρασμα	
Προκείμενες	
Συμπέρασμα	

- β) Να αναγνωρίσετε το είδος των τεκμηρίων (παραδείγματα, αλήθειες, γεγονότα, αυθεντίες κλπ) που χρησιμοποιεί ο συντάκτης του κειμένου, για να υποστηρίξει τα επιχειρήματά του.

- γ) Ποια είναι η δική σας γνώμη για τον νόμο στον οποίο αναφέρεται το κείμενο ή και για παρόμοιους πιθανούς νόμους; Να την υποστηρίξετε σε 200 περίπου λέξεις, σε μια επιστολή προς τη εφημερίδα, διαμαρτυρόμενοι για τον νόμο ή επικροτώντας τον. Μπορείτε να αναπτύξετε δικά σας επιχειρήματα ή και να αξιολογήσετε αυτά του κειμένου.

Π.Α.1.4. Ερώτηση αντικειμενικού τύπου

Να αντιστοιχίσετε τα κείμενα της στήλης Α με το είδος των τεκμηρίων που περιέχουν, όπως παρουσιάζονται στη στήλη Β. Ένα ή περισσότερα από αυτά τα κείμενα είναι πιθανό να αντιστοιχούν σε περισσότερα από ένα στοιχεία της στήλης Β'. Ένα στοιχείο της στήλης Β δεν θα χρειαστεί.

Α: ΚΕΙΜΕΝΑ	Β: ΕΙΔΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΝ
<p>α) <i>Όπως λέει ένα λαϊκό γνωμικό, η ευφροσύνη γεννιέται, δεν γίνεται. Και πώς μπορεί να το αντικρούσει κανείς, όταν σκέφτεται εκείνο τα εξαιρετικά χαρισματικό παιδί, τον Αμαντέους Μότσαρτ, το οποίο, σε ηλικία 6 ετών, το 1762, έπαιξε κλειδοκύμβαλο, βιολί και εκκλησιαστικό όργανο και είχε ήδη συνθέσει μικρά μουσικά κομμάτια; Παιδί-θαύμα ήταν και ο Μπλεζ Πασκάλ, ο οποίος στα δέκα χρόνια του γνώριζε τέλεια την ευκλείδεια γεωμετρία και στα 16 του εφεύρε τον υπολογιστή.</i></p>	<p>A) Αυθεντία</p> <p>B) Αλήθεια</p>
<p>β) <i>Ο Πιερ Πάολο Παζολίνι είπε ότι η τηλεόραση έχει τεράστια ευθύνη στο μούδιασμα των πνευματικών και ηθικών ικανοτήτων των σύγχρονων ανθρώπων, επειδή είναι όργανο εξουσίας και καθαντό εξουσία η ίδια. Επειδή δεν είναι μόνο ένας χώρος μέσα από τον οποίο περνούν τα μηνύματα, μα και ένα κέντρο επεξεργασίας των μηνυμάτων αυτών.</i></p>	<p>Γ) Παράδειγμα</p>
<p>γ) <i>Να κλείσουμε την τηλεόραση, γιατί ευθύνεται για την κατάρρευση των ανθρώπινων σχέσεων. Σε πειράματα που έγιναν πρόσφατα έβαλαν μια τηλεόραση μέσα στο κλουβί όπου ζούσε μια οικογένεια πιθήκων. Ύστερα από λίγες μόνο εβδομάδες ο πατέρας καθόταν όλο και περισσότερο μπροστά στην οθόνη, η μητέρα άρχισε να αδιαφορεί για τα μικρά της, ακολουθώντας το παράδειγμα του αρσενικού και τα μικρά άρχισαν να εμφανίζουν συμπτώματα κατάθλιψης.</i></p>	<p>Δ) Δεδομένο - αποτέλεσμα έρευνας</p>
<p>δ) <i>Να κλείσουμε την τηλεόραση γιατί δεν είμαστε φτιαγμένοι γι' αυτήν. Δεν είμαστε φτιαγμένοι για να παρακολουθούμε τόση ώρα μια πηγή παλλομένου φωτός. Είναι σαν να καθόμαστε όλη την ημέρα με τα μάτια καρφωμένα στον ήλιο. Προκαλεί εγκεφαλικές αλλοιώσεις και καταστρέφει τα μάτια.</i></p>	<p>Ε) Στατιστικά στοιχεία</p>

Αντιστοίχιση

(Τα αποσπάσματα β), γ) και δ) είναι από άρθρο των Δ. Π. Γαλάνη & Ν. Καραγιάννη με τίτλο “50 λόγοι να μη βλέπουμε τηλεόραση”, στην εφημερίδα “Το Βήμα”, 7.3.99.)

Π.Α.2. Ανάπτυξη επιχειρηματολογίας με την παραγωγική και την επαγωγική μέθοδο

Π.Α.2.1. Ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης

Π.Α.2.1.1. Ας υποθέσουμε ότι οι γονείς σας, εδώ και αρκετό καιρό, σας παροτρύνουν να ακολουθήσετε το επικερδές επάγγελμα του πατέρα σας, το οποίο όμως δεν αισθάνεστε ότι σας ταιριάζει, σε αντίθεση με εκείνο που έχετε ήδη επιλέξει να ακολουθήσετε. Για να αντιμετωπίσετε την πίεση που υφίστασθε, αποφασίζετε να επιστρατεύσετε συλλογισμούς και τεκμήρια που υποστηρίζουν ότι βασική πηγή ικανοποίησης σ' ένα επάγγελμα είναι η χαρά της δημιουργίας. Στον (προσχεδιασμένο προφορικό) λόγο σας και με 400 περίπου λέξεις, να αναπτύξετε τη θέση σας, ακολουθώντας επαγωγική πορεία, την οποία και θεωρείτε πιο αποτελεσματική για την περίπτωση.

Π.Α.2.1.2. Το σχολείο σας μόλις συνδέθηκε με το διαδίκτυο (internet). Έχοντας διαβάσει δημοσιεύματα όπως τα ακόλουθα, διαθέτοντας διάφορα άλλα δεδομένα που τροφοδοτούν τον προβληματισμό σας, αλλά διατηρώντας και τον ενθουσιασμό σας για τις δυνατότητες αυτού του ηλεκτρονικού μέσου, ετοιμάζετε μία ομιλία που θα εκφωνήσετε στη σχετική σχολική εκδήλωση. Σ' αυτό το κείμενο, 600 περίπου λέξεων, χρησιμοποιείτε παραγωγική μέθοδο, για να δείξετε πώς το διαδίκτυο μπορεί να προαγάγει αλλά και να απειλήσει τη δημοκρατία (με τη στενή και την ευρεία έννοια της λέξης) και καταλήγετε σε προτάσεις για τον τρόπο χρήσης του.

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Το 1998 πουλήθηκαν συνολικά 100 εκατομμύρια προσωπικοί υπολογιστές και από αυτούς οι εννέα στους δέκα ήταν εφοδιασμένοι με λογισμικά Windows. Ως το 2005 ένα δισεκατομμύριο άνθρωποι θα έχουν συνδεθεί με το διαδίκτυο. Οι δύο αυτές διαπιστώσεις συνοψίζουν το πρόβλημα. Υπάρχει φόβος για ένα μέγα χάσμα ανάμεσα σε αυτούς που θα έχουν πληροφόρηση και αυτούς που δεν θα έχουν και κυρίως υπάρχει μεγάλος κίνδυνος από έναν ενδεχόμενο μονοπωλιακό έλεγχο της ροής των πληροφοριών.

(Από άρθρο του Χρ. Χαλκιά με τίτλο “Να θυμόμαστε σωστά”, στην εφημερίδα “Το Βήμα”, 28.2.99)

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

“Ο μεγάλος αδελφός σε παρακολουθεί”. Η φράση από το προφητικό “1984” του Τζωρτζ Όργουελ ² ταυτίστηκε τις τελευταίες δεκαετίες με τη CIA, και φυσικά όχι επειδή οι πράκτορές της είναι φίλοι του βιβλίου. Παρακολουθήσεις, δολοφονίες, “τροχαία”, εξαφανίσεις, πειράματα, πραξικοπήματα λέγεται ότι έγιναν όλα αυτά τα χρόνια για χάρη των ΗΠΑ από την πανίσχυρη υπηρεσία πληροφοριών που τα ξέρει όλα. Το αστείο είναι ότι η ίδια η CIA μάς αφήνει να την παρακολουθήσουμε κι εμείς. Ή, τέλος πάντων, κάτι τέτοιο, μέσω της καλογνωσμένης περιοχής της (site) στο διαδίκτυο.

Το πρώτο πράγμα που χρειάζεται να κάνει κάποιος χρήστης του διαδικτύου, και αφού φυσικά έχει ανοίξει τον υπολογιστή, είναι να πληκτρολογήσει <http://www.odci.gov.cia>, ώστε να εισέλθει στα άδυτα του πιο σκοτεινού οργανισμού του πλανήτη.

Ο πλούτος των πληροφοριών που περιέχονται στις σελίδες της περιοχής (site) της CIA είναι τεράστιος. Εκδόσεις με αντικείμενο τις συζητήσεις του προέδρου Χάρν Τρούμαν για εισβολή στην Ιαπωνία -πριν από τη ρίψη της ατομικής βόμβας στη Χιροσίμα και στο Ναγκασάκι- , σχέδιο που δεν προχώρησε λόγω των μεγάλων απωλειών στη μάχη της Οκινάουα (49.000 νεκροί) ή τις ενέργειες του προέδρου Λίντον Τζόνσον για την επέμβαση στο Βιετνάμ, καταγραφές των αναλύσεων για τη δράση της Σοβιετικής Ένωσης από το 1946 ως το 1984, και αναρίθμητα άλλα στοιχεία με ακριβείς περιγραφές συζητήσεων, εγγράφων και πορισμάτων μπορεί να ανακαλύψει ο χρήστης του site της CIA, το οποίο σε αυτή την περίπτωση μπορεί να λειτουργήσει ως εξαιρετική ιστορική πηγή.

(Από άρθρο στην εφημερίδα “Το Βήμα”, 6.6.99)

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Τα ηλεκτρονικά δίκτυα είναι κατάκτηση και απειλή. Το πρόβλημα της Δύσης το συνιστά η σταδιακή κατάργηση της κοινότητας των πολιτών σε μια παγκοσμιοποιημένη κοινωνία, όπου η αγορά, η στατιστική και τα ψηφιακά δεδομένα υποκαθιστούν τις αξίες της δημοκρατίας, του διαφωτισμού και του ανθρωπισμού.

(Από άρθρο του Α. Βιστωνίτη με τίτλο «Η Αλίκη στη χώρα του Macworld», στην εφημερίδα «Το Βήμα», 28.3.99)

ΚΕΙΜΕΝΟ Δ

² «Ο μεγάλος αδελφός» είναι ο μηχανισμός παρακολούθησης των πολιτών σε ένα εφιαλτικό απολυταρχικό καθεστώς, όπως το φαντάστηκε ο Τζωρτζ Όργουελ στο βιβλίο του 1984, εκδ. Κάκτος, Αθήνα 1978. Ο τίτλος «1984» είναι ο αριθμός 1948, χρονολογία συγγραφής του βιβλίου, με τα δύο τελευταία ψηφία αντεστραμμένα.

Όσοι ασχολούνται με το διαδίκτυο γνωρίζουν ότι τα πάντα σ' αυτό ξεκίνησαν από τα Πανεπιστήμια. Ο σχεδιασμός του μεγαθηρίου που αυτή τη στιγμή συνδέει τους υπολογιστές του πλανήτη, η έρευνα για τις μεγαλύτερες ταχύτητες σύνδεσης και χρήσης, οι περιοχές (sites) με το πλούσιο περιεχόμενο, όλα έγιναν από φωτισμένους καθηγητές και ομάδες φοιτητών που δούλεψαν αμέτρητες ώρες.

Το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης είναι μια τέτοια περίπτωση. Οι σελίδες του ξεχειλίζουν από περιεχόμενο για καθετί ελληνικό, ενώ το μεγαλύτερο τμήμα του υλικού υπάρχει και στα αγγλικά, σαν ένας οδηγός για τους επισκέπτες της χώρας. Ας σταθούμε στην περιοχή που ασχολείται με το Άγιον Όρος. Και αυτό επειδή πρόκειται για μια μοναδική δουλειά σε περιεχόμενο και σε πληρότητα.

Ένας χάρτης του ανατολικού “ποδιού” της Χαλκιδικής καλωσορίζει τον επισκέπτη στις σελίδες που απαντούν στη διεύθυνση <http://www.duth.gr.Athos>. Ο χάρτης συνοδεύεται από ένα εκτενέστατο κείμενο-παρουσίαση του Αγίου Όρους και των 20 μονών που θα συναντήσει ο επισκέπτης, εξιστορώντας παράλληλα και την πορεία του μοναδικού αυτού φαινομένου στα 1.000 χρόνια που πέρασαν από το 936 που χτίστηκε η πρώτη μονή, αυτή της Μεγίστης Λαύρας. Φωτογραφικό υλικό, κείμενα με την ιδιαίτερη ιστορία της κάθε μονής και επιλογές από τα έργα τέχνης που μπορεί να δει ο επισκέπτης αποτελούν το βασικό κομμάτι της κάθε ενότητας.

(Από άρθρο του Γρ. Μηλιαρέση με τίτλο “Μια δικτυακή περιπλάνηση στον Άθω”, στην εφημερίδα “Το Βήμα”, 6.6.99)

ΚΕΙΜΕΝΟ Ε

Κανείς δεν αμφισβητεί ότι το διαδίκτυο ανοίγει τις πόρτες για τους θησαυρούς της γνώσης και της πληροφόρησης, που θεωρητικά θα έκαναν τον κόσμο μας καλύτερο. Όμως ποιος γονιός μπορεί να μείνει ήσυχος, όταν το παιδί του έχει πρόσβαση σε ηλεκτρονικές σελίδες με τίτλους του είδους “Πλαστά χρήματα” ή “Θερμικές βόμβες”; Όλη η κουλτούρα της κοινωνίας μας, με τα σκουπίδια της μαζί, βρίσκεται εκεί. Η παραμικρή διαστροφή παρατάσσεται πλάι στον Μπαχ, στις φιλανθρωπικές δραστηριότητες και στις φωτογραφίες από τον Άρη. Μέσα στο Ίντερνετ ανθούν εκατομμύρια λουλούδια και άλλα τόσα ζιζάνια. Αλλά ακόμη και αν με κάποιον τρόπο εμποδιζόταν η ελεύθερη πρόσβαση στο διαδίκτυο, το μόνο που θα πετύχαινε θα ήταν να το μετατρέψει σε ένα δελεαστικό απαγορευμένο καρπό. Έτσι, ο μόνος που μπορεί να προστατέψει αυτά τα παιδιά είναι το ίδιο τους το σπίτι.

(Από άρθρο με τίτλο “Ο κακός λύκος παραφυλάει στο Internet”, στην εφημερίδα “Καθημερινή”)

6.6.99)

ΚΕΙΜΕΝΟ ΣΤ

Με τα ηλεκτρονικά δίκτυα οι πληροφορίες και οι γνώσεις είναι πλέον προσιτές σε κάθε ενδιαφερόμενο και δεν προορίζονται για μία μειονότητα προνομιούχων, όπως συνέβαινε για αιώνες στις διάφορες κοινωνίες. Ο απλός χρήστης του διαδικτύου έχει πρόσβαση σε βιβλιοπωλεία, βιβλιοθήκες και βάσεις δεδομένων, τα οποία προηγουμένως ήταν εντελώς απρόσιτα, αν υπολογίσουμε το κόστος και τον χρόνο του ταξιδιού για να φθάσει κανείς σ' αυτά. Αν συνυπολογίσουμε και τη δυνατότητα επικοινωνίας με διάφορους μελετητές και επιστήμονες σε όλο τον κόσμο, τότε καταλαβαίνουμε πόσο μεγάλη είναι η ώθηση που παρέχουν αυτά τα δίκτυα στην ερευνητική δραστηριότητα και γενικά στη διεύρυνση των οριζόντων των απλών πολιτών.

Π.Α.2.2. Ερώτηση συνδυασμού αντικειμενικού τύπου και σύντομης απάντησης
 Να αντιστοιχίσετε κάθε στοιχείο της στήλης Α με το κατάλληλο στοιχείο της στήλης Β. Να δικαιολογήσετε τις επιλογές σας.

Α ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΙ	Β ΣΥΛΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ
<p>1. Πολλοί υπεύθυνοι του Άουσβιτς ήταν αναγνώστες του Γκαίτε και λάτρεις του Μπραμς. Δεν πιστεύω ότι η διάδοση της λογοτεχνικής παιδείας και της μουσικής καλλιέργειας συντελεί απαραίτητως στην πρόοδο του καλού.</p> <p>2. Η φαντασία είναι απαραίτητη για να καταλάβει κανείς την πραγματικότητα. Την αξία που έχει η φαντασία τη συναντά κανείς και στα μαθηματικά. Γιατί, για να αποδείξεις ότι κάτι ισχύει, πρέπει πρώτα να περάσεις από την υπόθεση ότι δεν ισχύει. Αυτό κι αν απαιτεί φαντασία.</p> <p>3. Αυτό που γενικόλογα ονομάζουμε “πρόβλημα ταυτότητας” στη σημερινή Ελλάδα είναι μια διάσταση ανάμεσα στον τρόπο ζωής και τις ιδέες μας. Οι περισσότεροι χρησιμοποιούμε μανιωδώς την τεχνολογία, αλλά παραπονιόμαστε πως καταλύει τις παραδοσιακές αξίες μας. Βλέπουμε τηλεόραση περισσότερο από τους άλλους Ευρωπαίους, αλλά την κατηγορούμε ότι μας κάνει αντικοινωνικούς. Δηλώνουμε υποστηρικτές των κατατρεγμένων Κούρδων, αλλά δεν θέλουμε να τους δούμε εγκατεστημένους στη γειτονιά μας.</p> <p>4. Ο υπεύθυνος ταξινόμησης σ’ ένα βιβλιοπωλείο πρέπει να δυσκολεύεται πολύ, όταν έχει να κατατάξει ένα βιβλίο με φωτογραφίες, αφού το περισσότερο από το μισό βιβλιοπωλείο είναι γεμάτο με βιβλία που στηρίζονται σε φωτογραφίες, χωρίς αυτομάτως να κατατάσσονται στην πτέρυγα των φωτογραφικών βιβλίων. Το γεγονός αυτό αποτελεί συνέπεια της θέσης που πήρε η φωτογραφία στον πολιτισμό μας ως βασικό υποκατάστατο του λόγου.</p>	<p>α) Παραγωγική</p> <p>β) Επαγωγική</p>

Αντιστοίχιση

Δικαιολόγηση

(Το 2ο απόσπασμα ανήκει σε συνέντευξη του Ρότζερ Πένρουζ στον Θ. Λάλα στην εφημερίδα “Το Βήμα”, 4.4.99· το 3ο σε άρθρο του Δ. Κούρτοβικ με τίτλο “Φαντάστηκα μια συνέντευξη”, στην εφημερίδα “Τα Νέα”, 27.3.99· και το 4ο σε άρθρο του Π. Ριβέλλη, με τίτλο “Βλέποντας τη

σύγχυση”, στην εφημερίδα “Τα Νέα”, 27.3.99.)

Π.Α.3. Εγκυρότητα, αλήθεια, ορθότητα ενός επιχειρήματος

Π.Α.3.1. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

Π.Α.3.1.1. Προσπαθείτε να πείσετε έναν συμμαθητή σας να μη καπνίζει. Εκείνος χαμογελώντας σας αντιπαραθέτει το ακόλουθο συλλογιστικό σχήμα. Να το αξιολογήσετε, σύμφωνα με τα κριτήρια των σελίδων 19-20 του σχολικού εγχειριδίου.

Αν το κάπνισμα είναι ανθυγιεινό, επειδή όποιος καπνίζει πεθαίνει, τότε και η ζωή είναι ανθυγιεινή: όποιος ζει πεθαίνει.

Π.Α.3.1.2. Σε μία εφημερίδα βλέπετε τον ακόλουθο εικονογραφημένο συλλογισμό. Τον βρίσκετε έξυπνο και σας διασκεδάζει. Ωστόσο, με τη δεύτερη ματιά τον ελέγχετε ως προς την αλήθεια, την εγκυρότητα και την ορθότητά του. Ποιο είναι το αποτέλεσμα αυτού του ελέγχου;

(Σκίτσο του Δ. Χαντζόπουλου, από την εφημερίδα “Τα Νέα”, 17.4.99)

Π.Α.4. Αξιολόγηση του επιχειρήματος

Π.Α.4.1. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

Αφού διαβάσετε το ακόλουθο κείμενο, να απαντήσετε στις ερωτήσεις που δίνονται μετά από αυτό.

ΚΕΙΜΕΝΟ

Είμαστε προνομιούχοι και μόνο επειδή γεννηθήκαμε και υπάρχουμε. Επειδή μπορούμε να χαρούμε το θαύμα της ζωής σ' αυτόν τον πλανήτη. Ακόμα, επειδή μας δίδεται η ευκαιρία να καταλάβουμε γιατί υπάρχουμε κι εξελισσόμαστε. Γι' αυτό υπάρχει η επιστήμη: η Βιολογία, η Χημεία και η Φυσική. Σκεφθείτε το -ο καθένας μας είναι μια μεγαλούπολη κυττάρων και κάθε κύτταρο μια πόλη βακτηριδίων. Είμαστε, δηλαδή, ο καθένας μια γιγαντιαία μεγαλούπολη βακτηριδίων που περπατά! Δεν είναι θαύμα;

Αφού ακόμη και το ότι ζούμε είναι θαύμα μοναδικό. Οι εν δυνάμει άνθρωποι που θα μπορούσαν να βρίσκονται τώρα εδώ, στη θέση μας, αλλά που ποτέ δεν θα δουν το φως της ημέρας είναι πολύ περισσότεροι απ' όλους τους κόκκους της άμμου που υπάρχουν στη Σαχάρα. Οι συνδυασμοί των πιθανών ανθρώπων που θα μπορούσαν να προκύψουν από το DNA μας ξεπερνούν κατά πολύ τον σημερινό πληθυσμό της γης. Και όμως, παρά τις αντίξοες πιθανότητες είμαστε εμείς -εσείς κι εγώ- που βρισκόμαστε τώρα εδώ. Σ' εμάς έπεσε το πρώτο λαχείο. Τη στιγμή της σύλληψής μας οι αστρονομικά υψηλές πιθανότητες να μη γεννηθούμε εμείς, αλλά άλλοι στη θέση αυτή, έγιναν μονοψήφια και, σταδιακά, μηδενίστηκαν.

(Απόσπασμα από συνέντευξη που έδωσε ο νομπελίστας βιολόγος Ρίτσαρντ Ντόκινς στην Α. Νεγρεπόντη και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Το Βήμα», 25.4.99, με τίτλο «Να γιατί θα παραμείνουμε αθάνατοι»)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Να εντοπίσετε δύο συλλογισμούς βασιζόμενους σε αναλογία, να τους χαρακτηρίσετε και να τους αξιολογήσετε.
2. Γιατί νομίζετε ότι ο ομιλητής επέλεξε αναλογίες για να στηρίξει τους συλλογισμούς του;

Π.Α.4.2. Ερώτηση συνδυασμού αντικειμενικού τύπου και σύντομης απάντησης

Να αναγνωρίσετε τον τρόπο ανάπτυξης των συλλογισμών της στήλης Α, αντιστοιχίζοντάς τους με τα δεδομένα της στήλης Β, κάποια από τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν περισσότερες από μία φορές. Να σημειώσετε και να δικαιολογήσετε τις επιλογές σας στον χώρο που δίνεται κάτω από τον πίνακα. Έπειτα, να αξιολογήσετε κάθε συλλογισμό βάσει των στοιχείων που δίνονται στις σελίδες 22 και 23 του σχολικού εγχειριδίου.

Α: ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΙ	Β: ΕΙΔΗ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΩΝ
<p>1. Η καταστροφή νήσων σαν τη Μύκονο ή τη Σαντορίνη από τη χυδαία ανάπτυξη του τουρισμού δεν φαίνεται να μας ανησυχεί ιδιαίτερα. Ακόμη και τα νησιά που είχαν ως σήμερα διασωθεί παραδίδονται το ένα μετά το άλλο στο εφήμερο κέρδος, θυσιάζοντας την καλαισθησία τους. Στην Ελλάδα δεν είμαστε ικανοί να διασώσουμε τίποτε.</p> <p>2. Ό,τι μας προσφέρει σήμερα ένας Υπολογιστής Πολυμέσων, στις αρχές του αιώνα (και για χιλιάδες χρόνια πριν) μας χάριζε μόνο ένας πολυτάλαντος παππούς ή μια γιαγιά: κρατά λογαριασμό στις δουλειές του σπιτιού, λύνει απορίες, βοηθά στο γράψιμο, αφηγείται όμορφες ιστορίες, λέει τραγουδάκια και -κυρίως- προσαρμόζει με προθυμία την τεράστια σοφία του στα μέτρα του κάθε εγγονιού.</p> <p>3. Έχουν περάσει ανεπιστρεπτί οι χρόνοι εκείνοι που οι στοές και τα πεζοδρόμια μιας πόλης αναδεικνύονταν σε χώρους κοινωνικής συναναστροφής, σε τόπους συνάντησης και δημιουργίας γνωριμιών. Αφότου οι άνθρωποι κυκλοφορούμε εποχούμενοι, έχουν αναγκαστικά διαφοροποιηθεί και οι σχέσεις μας.</p> <p>4. -Είστε επιτυχημένη επαγγελματίας. Για σας η δουλειά θα πρέπει να είναι πιο συναρπαστική από την οικογένεια. -Πραγματικά, είμαι ευχαριστημένη με τη δουλειά μου. Αλλά μια καριέρα είναι όπως ένα αερόστατο. Στέκεται στον αέρα όσο το τροφοδοτείς με αέριο. Ενώ ένα παιδί είναι ένας σπόρος. Το ποτίζεις. Του παρέχεις τις καλύτερες φροντίδες. Και μετά γίνεται, σαν από μόνο του, ένα ωραίο λουλούδι.</p>	<p>α) Γενίκευση</p> <p>β) Αίτιο - αποτέλεσμα</p> <p>γ) Αναλογία κυριολεκτική</p>

<p>5. Με την έκρηξη της ψηφιακής τηλεόρασης θα προκληθεί μια διάσπαση του κοινού και θα χαθεί αυτός ο κοινωνικός ρόλος της TV. Η τηλεόραση θα ξαναγίνει ατομιστική, ο καθένας θα διαλέγει από τα 150 κανάλια τα δύο, τρία ή τέσσερα που θέλει να δει, σαν να ανοίγει συρτάκια από το κομοδίνο του και το κοινό θα κατακερματιστεί. Επομένως η τηλεόραση θα έχει πολύ λιγότερη σημασία απ' όση έχει σήμερα.</p>	<p>δ) Αναλογία μεταφορική</p>
--	-------------------------------

Αντιστοίχιση και δικαιολόγηση.....

Αξιολόγηση

(Το 1ο απόσπασμα είναι από άρθρο του Κ. Βίδου με τίτλο “Τουριστική ανάπτυξη”, στην εφημερίδα “Το Βήμα”, 25.4.99· το 2ο από άρθρο του Χ. Καμπουρίδη με τίτλο “Ένας ηλεκτρονικός παππούς”, στην εφημερίδα “Τα Νέα”, 27.3.99· και το 3ο από άρθρο του Κ. Λογαρά με τίτλο “Αδιάκριτα βλέμματα”, στην εφημερίδα “Τα Νέα”, 31.3.99.)

II.A.5. Σημασία και αξιολόγηση των τεκμηρίων

II.A.5.1. Ερώτηση ελεύθερης ανάπτυξης

Ετοιμάζετε ένα αφιέρωμα στα κλασικά αθλήματα στίβου, το οποίο θα δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα. Ένα από τα άρθρα του αφιερώματος έχει τίτλο “Πρωταθλητισμός και αθλητικό ιδεώδες”. Προσπαθώντας να συγκεντρώσετε, από διαβάσματα και ακούσματα, υλικό για το κείμενο, καταγράφετε τα ακόλουθα στοιχεία. Από αυτά να διακρίνετε τα επεξεργασμένα και εξακριβωμένα στοιχεία, να τα πλαισιώσετε με δικούς σας συλλογισμούς, ερωτήματα και συμπεράσματα και να συνθέσετε το άρθρο σε περίπου 500 λέξεις.

- α) Η αγορά με τα συμπληρώματα, τα χάπια και τα σιρόπια έχει ετήσιο τζίρο -σύμφωνα με το βρετανικό περιοδικό-, 12,5 δισεκατομμύρια στερλίνες. Σύμφωνα πάντοτε με το ξένο περιοδικό, η δεκαετία του '90 είναι η κατεξοχήν περίοδος αναβολικών στον αθλητισμό.
- β) Τα παγκόσμια ρεκόρ τα χρωστάμε στους γιατρούς και στους φαρμακοποιούς και όχι στους αθλητές και στους προπονητές τους.
- γ) Τον περασμένο Φεβρουάριο στη Λωζάννη, σε συνέδριο σχετικό με τα αναβολικά που διοργάνωσε η Παγκόσμια Επιτροπή Ολυμπιακών Αγώνων, όλοι συμφώνησαν ότι κάτι πρέπει να γίνει. Έτσι, συζητήθηκαν όλα: από εξετάσεις αίματος μέχρι τον εξ αρχής υπολογισμό των παγκόσμιων ρεκόρ από την 1.1.2000. Και ίσως αυτή να είναι μια λύση.
- δ) Στους Ολυμπιακούς Αγώνες και σε όλες γενικά τις αθλητικές διοργανώσεις της αρχαιότητας δεν υπήρχε η έννοια του ρεκόρ.
- ε) Ο πρωταθλητισμός δεν συμβιβάζεται με το αθλητικό ιδεώδες.
- στ) Το ανθρώπινο σώμα έχει όρια που δεν είναι δυνατόν να ξεπεράσει.
- ζ) Το περασμένο καλοκαίρι στους ποδηλατικούς αγώνες Tour de France αποκαλύφθηκε ότι όλες σχεδόν οι ομάδες είχαν τον δικό τους προμηθευτή αναβολικών, που τους χορηγούσε διάφορα σκευάσματα. Η βασική ουσία της σύνθεσής τους λέγεται ερυθροποϊτίνη (EPO) και αποτελεί μια ακριβή φαρμακολογική λύση για τις απαιτήσεις ενός ποδηλάτη. Και αυτό όμως το “συμπλήρωμα” επιφυλάσσει κινδύνους για τους χρήστες του. Στις αρχές της δεκαετίας του '90 ο αιφνίδιος θάνατος δύο ποδηλατών (ενός Βέλγου και ενός Ολλανδού) ήταν η αφορμή για να ανιχνευτεί η ουσία EPO.
- η) Όλοι έχουμε καταλάβει ότι ένα παγκόσμιο ρεκόρ είναι πλέον ακατόρθωτο χωρίς αναβολικά.

(Τα αποσπάσματα α, γ και ζ προέρχονται από άρθρο στην εφημερίδα «Το Βήμα», 6.6.99.)

Π.Α.5.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

Αφού διαβάσετε τα κείμενα που ακολουθούν, να απαντήσετε στις ερωτήσεις που δίνονται μετά από αυτά.

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Συγγνώμη, δεν σας ακούω, γιατί έχει πολύ θόρυβο

Οι Αρχές στην αρχαία Ρώμη έβρισκαν τόσο ενοχλητικούς τους θορύβους στην πόλη τους, ώστε θεσμοθέτησαν τον πρώτο νόμο στην Ιστορία κατά της ηχορύπανσης: απαγόρευσαν την κυκλοφορία αμαξών μετά τη δύση του ηλίου.

Τον 19^ο αιώνα ο γερμανός φιλόσοφος Σοπενχάουερ συνόψισε το ζήτημα με τον δικό του τρόπο: θεωρούσε ότι η ένταση του θορύβου που μπορεί να αντέξει ένας άνθρωπος είναι αντιστρόφως ανάλογη προς τις πνευματικές του ικανότητες.

Μία έρευνα από την Υ.Π.Π.Ε. (Υπηρεσία Προστασίας Περιβάλλοντος) των Ηνωμένων Πολιτειών βρήκε ότι η ηχορύπανση αποτελεί κίνδυνο για την υγεία περίπου 80 εκατομμυρίων ανθρώπων σ' αυτή τη χώρα. Κάποτε οι "επικίνδυνοι" θόρυβοι εντοπίζονταν στα εργοστάσια και στα εργοτάξια, αλλά τώρα πλέον τα επικίνδυνα επίπεδα θορύβου μετρώνται στους δρόμους των πόλεων έξω από τα σπίτια μας αλλά και μέσα σ' αυτά.

Παρόλο που δεν διαθέτουμε ακόμη οριστική απόδειξη, πολλοί ερευνητές συμφωνούν ότι υπάρχει σαφής σχέση ανάμεσα στα επίπεδα θορύβου στο Λονδίνο και στον αριθμό των ασθενών στις ψυχιατρικές κλινικές αυτής της πόλης.

Οι 7.000 μαθητές και φοιτητές που πήραν μέρος σε μία μακροχρόνια έρευνα έπρεπε να ακούσουν μία σειρά ήχων σε ακουστικά και μετά να πιέσουν ένα κουμπί για κάθε ήχο ξεχωριστά, ώστε να δείξουν ότι τον άκουσαν. Ενώ ένα ποσοστό 3,8% των μικρών μαθητών παρουσίασαν προβλήματα ακοής, το ποσοστό ανέρχεται σε 10% για τους μαθητές της Γ' Γυμνασίου και της Α' Λυκείου και σε ένα ανησυχητικό 30% για τους πρωτοετείς φοιτητές. Δηλαδή πολλοί από τους φοιτητές παρουσιάζουν τα προβλήματα που έως τώρα παρατηρούσαμε σε άτομα 50 – 60 ετών.

Οι επιστήμονες γνωρίζουν από καιρό ότι η μόνιμη έκθεση σε δυνατό θόρυβο μπορεί να προκαλέσει βλάβες στην ακοή ενός ατόμου, καμιά φορά μόνιμη. Αυτό ενισχύεται από πρόσφατες έρευνες που έδειξαν ότι εργαζόμενοι σε θορυβώδη επαγγέλματα είναι πιο ευάλωτοι σε ωτορινολαρυγγολογικά νοσήματα απ' ό,τι οι εργαζόμενοι σε ήσυχια γραφεία.

Ο θόρυβος των τροχοφόρων σε μια μεγάλη πόλη σε ώρες της αιχμής μπορεί να ανέλθει στα 90 ντεσιμπέλ, επίπεδο ήχου που θεωρείται βλαβερό για την ακουστική λειτουργία. Παρά τις μονώσεις στις οικοδομές και τους βελτιωμένους ως προς την παραγωγή θορύβου κινητήρες αυτοκινήτων και αεροσκαφών, ο μέσος σημερινός πολίτης εκτίθεται σε όλο και περισσότερους θορύβους.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Η άνοδος του βιοτικού επιπέδου γίνεται ... με θόρυβο

Παρόλο που οι περισσότεροι από εμάς δεν θα δίσταζαν να καταδικάσουν τους θορύβους, μάλλον δεν θα μας ενοχλούσε η πόρτα του δικού μας αυτοκινήτου που κτυπάμε δυνατά μέσα στην ησυχία του μεσημεριού ή το δικό μας κασετόφωνο που παίζει μουσική με όλη του την ένταση τα μεσάνυχτα του Σαββάτου. Αλλά, βέβαια, οι θόρυβοι των άλλων είναι πολύ πιο ενοχλητικοί. Και προσοχή, όταν πρόκειται για γείτονες που είναι φίλοι μας, τότε σηκώνουμε τους ώμους και ανεχόμαστε τους θορύβους τους. Ενώ οι γείτονες που αντιπαθούμε κάνουν κατά σύμπτωση περισσότερο θόρυβο -αρκετό για να τους εκφράζουμε παράπονα ή και για να τους κηρύξουμε τον πόλεμο.

Έπειτα, έχουμε τον ανώνυμο, ενοχλητικό αλλά αποδεκτό θόρυβο στα εργοτάξια μέσα στα οικοδομικά μας τετράγωνα αλλά και από τους κινητήρες των τροχοφόρων στο δρόμο έξω από το σπίτι μας. Κατά καιρούς παραπονιόμαστε για τον θόρυβο, αλλά τον δεχόμαστε ως αναγκαίο κακό της ανάπτυξης.

Μήπως όμως έχουμε χάσει το στόχο μας; Ποιος είναι ο σκοπός της ανάπτυξης της τεχνολογίας και της οικονομίας; Είναι να μας υπηρετεί και να εμπλουτίζει τη ζωή μας. Και αξίζει να διακινδυνεύουμε το νευρικό μας σύστημα προκειμένου να μη χάσουμε καμιά από τις εφαρμογές της;

Πρέπει να αντισταθούμε στους θορύβους -ενεργητικά! Πρέπει να υποστηρίξουμε κάθε μέτρο περιορισμού τους, γιατί, πιστέψτε με, η κατάσταση θα επιδεινωθεί στα χρόνια που έρχονται, αν δεν αρχίσουμε να κάνουμε κάτι τώρα.

Όσοι παραπονούνται για τους θορύβους μερικές φορές θεωρούνται ρομαντικοί ή οπισθοδρομικοί που νοσταλγούν παλιές εποχές. Αλλά δεν είναι καθόλου έτσι. Οι ειδικοί γνωρίζουν ότι η τεχνολογία αλλά και ο σχεδιασμός των πόλεων μπορούν να βρουν λύσεις για ένα περιβάλλον με επίπεδα θορύβου

σύμμετρα με την ανθρώπινη φύση.

Αν η γνώση των κινδύνων που προέρχονται από τους θορύβους με κατατάσσει στους ρομαντικούς, τότε, ναι, παραδέχομαι την ενοχή μου. Είμαι ρομαντικός!

(Τα δύο ανωτέρω κείμενα προέρχονται από το βιβλίο των P. B. Walker & Hagéus: *Our Environment*, Heinemann Educational Books Ltd, London 1975, σ. 36 και 60 αντιστοίχως)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Να αναγνωρίσετε τα είδη των τεκμηρίων σε καθένα από τα δύο κείμενα.
2. Σε ποιο από τα κείμενα η τεκμηρίωση είναι περισσότερο ισχυρή; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
3. Να αναφέρετε τουλάχιστον μία περίπτωση στην οποία θα ήταν καταλληλότερο το κείμενο Α και τουλάχιστον μία όπου θα ήταν πιο αποτελεσματικό το κείμενο Β.
4. Συμμετέχοντας, μέσω μιας κίνησης πολιτών, σε μια προσπάθεια του δήμου ή της κοινότητάς σας για αισθητική ανάπλαση μιας περιοχής (λ.χ. παραλίας, γειτονιάς με αξιόλογα κτίσματα), χρειάζεστε δύο κείμενα, στα οποία παρουσιάζετε τις συνέπειες της αισθητικής ρύπανσης (οπτικής ή ακουστικής) και υποστηρίζετε την ανάγκη αντιμετώπισής της. Το ένα από αυτά τα κείμενα είναι η εισήγησή σας στο δημοτικό συμβούλιο, γι' αυτό θα περιέχει τεκμήρια όπως αυτά του κειμένου Α. Το δεύτερο το απευθύνετε στο κοινό της πόλης ή του χωριού σας κατά τη διάρκεια σχετικής δημοτικής / κοινοτικής εκδήλωσης και το αναπτύσσετε με τεκμήρια όπως αυτά του κειμένου Β.
Να συνθέσετε τα δύο κείμενα (προσχεδιασμένος προφορικός λόγος).

II.B. Επίκληση στο συναίσθημα (του δέκτη)

Ερώτηση ελεύθερης ανάπτυξης

Η κατάσταση στο δεκαπενταμελές συμβούλιο, στο οποίο και προεδρεύετε, είναι πλέον εκρηκτική. Οι διαφωνίες, οι εμμονές και η ισχυρογνωμοσύνη έχουν οδηγήσει σε αδυναμία στοιχειώδους συζήτησης. Αναλαμβάνετε πρωτοβουλία για να ξεπεραστεί η κρίση. Προσπαθείτε να πείσετε για την αξία της ανεκτικότητας, καθώς και του σεβασμού της άποψης του άλλου. Σε μία ομιλία περίπου 400 λέξεων αφηγείστε σύντομα ιστορίες και περιστατικά επιστρατεύοντας και το χιούμορ σας, ώστε να προξενήσετε συγκεκριμένα συναισθήματα στους συμμαθητές σας (λ.χ. ντροπή, πραότητα) και να αλλάξετε τη νοοτροπία και τη συμπεριφορά τους.

II.Γ. Επίκληση στο “ήθος” του πομπού

Επίκληση στην αυθεντία

Επίθεση στο ήθος του αντιπάλου

II.Γ.1. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

Αφού διαβάσετε το ακόλουθο κείμενο, να απαντήσετε στις ερωτήσεις που δίνονται μετά από αυτό.

Η αρχαιολογία του πολέμου

Στο βιβλίο του “Ο γυμνός πίθηκος” ο εθνολόγος Ντέσμοντ Μόρις έγραφε το 1967: υπάρχει κάθε λόγος να πιστεύουμε ότι πριν από το τέλος του αιώνα η ανθρωπότητα θα αυτοκαταστραφεί. Την ίδια περίοδο, ο Κορνήλιος Καστοριάδης προσπαθούσε να αποδείξει ότι ένας Γ΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, τον οποίο θα προκαλούσε το στρατιωτικοπολιτικό σύμπλεγμα της Σοβιετικής Ένωσης, ήταν αναπόφευκτος. Διαψεύστηκαν και οι δύο. Όμως ο πόλεμος δεν αποπλίστηκε. Ο κόσμος αλλάζει, ο πόλεμος παραμένει.

Παρά την έλλειψη μιας κοινωνιολογίας του πολέμου και μιας αντίστοιχης επιστήμης, της πολεμολογίας, όπως την είχε φανταστεί ο στοχαστής Γκαστόν Μποστουλ αμέσως μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, οι σύγχρονες αιματηρές συρράξεις ανά τον κόσμο έχουν κοινά χαρακτηριστικά: Γιουγκοσλαβία, Ερυθραία. Σουδάν, Αφγανιστάν, Περσικός Κόλπος αποτελούν θερμές εστίες εθνικισμού με σημαντική την παρέμβαση του ξένου παράγοντα σε μια προσπάθεια ελέγχου

οικονομικοπολιτικών στρατηγικών θέσεων. Στην ίδια λογική εγγράφονται και οι εμφύλιες διαμάχες στην Αλγερία, την Κολομβία και την Αγκόλα.

Από την αυγή της φιλοσοφίας, ο πόλεμος δεν έπαψε να απασχολεί τα ανήσυχα πνεύματα. «Πόλεμος, πατήρ πάντων», έλεγε ο Ηράκλειτος, ενώ για τον Σωκράτη το αντικείμενο του πολέμου ήταν η σχετική διάσταση ανάμεσα στο δίκαιο και το άδικο. Ανασκευάζοντας τη διατύπωση, ο Μακιαβέλι θεωρούσε ότι κάθε πόλεμος είναι δίκαιος στον βαθμό που είναι απαραίτητος. Με μια φαινομενική παραδοξολογία ο Νίτσε προειδοποιούσε τον κόσμο ότι η ειρήνη δεν είναι παρά το μέσον για μελλοντικούς πολέμους και πως σε τελευταία ανάλυση νομιμοποιείται αν είναι για το καλό της ανθρωπότητας. Σήμερα, η συμβολική δύναμη του πολέμου δεν έπαψε να είναι παρούσα μέσα από την καθημερινή βία και τα παιχνίδια των νεαρών αγοριών που παρά τον φιλειρηνισμό των γονέων, ξεκληρίζουν καθημερινά φανταστικούς αντιπάλους.

Η θεμελιώδης, βέβαια, ερώτηση είναι αν ο πόλεμος επιφέρει μια απαραίτητη ρύθμιση στις ανθρώπινες υποθέσεις. Κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα πολλές ερμηνευτικές απόπειρες φιλοδόξησαν να την απαντήσουν. Δημογράφοι, οικονομολόγοι, βιοκοινωνιολόγοι και θεωρητικοί της συλλογικής ψυχολογίας φώτισαν πλευρές του ζητήματος, χωρίς ωστόσο να φτάσουν στον πυρήνα του, σε μια στέρεη και ολοκληρωμένη θεωρία. Μήπως οι ρίζες του πολέμου δεν βρίσκονται στην αντιπαλότητα μεταξύ των λαών ή των ομάδων της ανθρωπότητας, αλλά στον ανταγωνισμό των γονιδίων, όπως θα το ήθελε μια απλουστευτική ανάγνωση του Δαρβινισμού; Όμως τα μεγάλα πιθηκοειδή δεν παρουσιάζουν καμιά συμπεριφορά που να μοιάζει με τον πόλεμο. Πράγματι, και αντίθετα από αυτό που πίστευε ο Χόουμπς, ο πόλεμος δεν είναι παρά μια σχετικά πρόσφατη εξέλιξη της δομής των κοινωνιών, πιο πρόσφατη και από τη θρησκεία ή την τέχνη.

Μερικοί ερευνητές υποθέτουν πως ο άνθρωπος του Νεάντερνταλ εξοντώθηκε από τον *Homo Sapiens* με στρατιωτικά μέσα, ήδη 30.000 χρόνια π.Χ. Πρόκειται για μια υπόθεση μάλλον αυθαίρετη. Ίσως στη διάρκεια της Παλαιολιθικής εποχής να υπήρχαν αιματηρές συγκρούσεις μεταξύ οργανωμένων ομάδων, αλλά τίποτα δεν το αποδεικνύει. Οι πρώτες μαρτυρίες για πολεμικές συγκρούσεις είναι τα τείχη της Ιεριχούς, μόλις το 8.000 π.Χ. Είναι η μονιμότητα της εγκατάστασης, η συγκέντρωση σε αστικά κέντρα και η ιδιοποίηση των φυσικών πόρων που γεννούν τη στρατιωτική οργάνωση και την ανάδυση της έννοιας της επικράτειας και των συνόρων. Το πρώτο εργαλείο του πολέμου, η λαξευμένη πέτρα, εμφανίζεται αρκετά αργότερα, μόλις στην αρχή της Εποχής του Χαλκού. Αν όμως ο πόλεμος

δεν βρίσκεται μέσα στα γονίδια αλλά απλώς στα κεφάλια των ανθρώπων, το μόνο που μας μένει είναι να ξαναγράψουμε τα 10.000 χρόνια ιστορίας. Πάντως η απλούστευση περί καλών και κακών σίγουρα δεν προάγει τη γνώση μας, ούτε αποτρέπει τους μελλοντικούς πολέμους.

(Άρθρο, ελαφρά διασκευασμένο, του Ηλία Ευθυμίου στην εφημερίδα “Τα Νέα”, 27.5.99)

- α) Τι είδους μπορεί να είναι το κείμενο που διαβάσατε³; Τι ρόλο παίζει συνήθως σ’ αυτό το κειμενικό είδος η επίκληση στην αυθεντία;
- β) Με ποιον ειδικότερο τρόπο πραγματοποιούνται οι επικλήσεις στην αυθεντία στο ανωτέρω κείμενο; (λ.χ. έχουμε παράθεση αποσπασμάτων;)
- γ) Ο συντάκτης επικαλείται τις αυθεντίες άλλοτε για να συμμεριστεί τις απόψεις τους και άλλοτε για να τις αντικρούσει. Μπορείτε να διακρίνετε στο κείμενο αυτές τις περιπτώσεις;
- δ) Μήπως γίνεται κατάχρηση της επίκλησης στην αυθεντία, μήπως δηλαδή ο συντάκτης επιχειρεί έτσι να καλύψει την έλλειψη επιχειρημάτων ή να στηρίξει τα γραφόμενά του με “εκφοβιστικές διάνοιες”; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
- ε) Νομίζετε ότι η χρήση της αυθεντίας αποδυναμώνει ή ενισχύει το συγκεκριμένο κείμενο; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

³ Οι μαθητές μπορεί να απαντήσουν αναφέροντας διαφορετικά πιθανά κειμενικά είδη. Αυτό που ενδιαφέρει σε κάθε περίπτωση είναι η τεκμηρίωση της απάντησης με βάση τα στοιχεία της μορφής και του περιεχομένου του κειμένου.

Π.Γ.2. Ερώτηση αντικειμενικού τύπου

Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β (ένα περισσεύει), σημειώνοντας τις επιλογές σας στα κενά στην αρχή των αποσπασμάτων της στήλης Α.

A: ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	B: ΤΡΟΠΟΙ ΠΕΙΘΟΥΣ
<p>- Όσοι βρίσκονται σ' αυτή την αίθουσα γνωρίζουν ότι πάντοτε, με όλες μου τις δυνάμεις και με αίσθημα ευθύνης υπηρέτησα τη θέση που μου εμπιστεύθηκε η Πολιτεία.</p>	α) Επίκληση στο συναίσθημα του δέκτη
<p>- Αντισταθείτε. Κρατήστε ψηλά το κεφάλι. Τώρα η φωνή σας μπορεί να ακουστεί. Τέλος στη "σιωπή των αμνών".</p>	β) Επίκληση στο ήθος του πομπού
<p>- Φυσικά δεν περιμένουμε από εσάς απάντηση σ' αυτά τα ερωτήματα, εφόσον πάντοτε είχατε ένδεια ιδεών και φτώχεια επιχειρημάτων.</p>	γ) Επίκληση στην αυθεντία
<p>- Ο Ηράκλειτος είχε διαγνώσει πως στο Σύμπαν (και στην ανθρώπινη κοινωνία) όλα είναι και δεν είναι ενότητα (συλλάψεις⁴ όλα και ουχ όλα), πως ο πόλεμος είναι κοινός και δίκιο είναι η έρις, κι όλα γίνονται με την έριδα και από ανάγκη (...τον πόλεμον εόντα ξυνόν και δίκην έριν και γινόμενα πάντα κατ' έριν και χρεών). Και βέβαια, ο πολιτισμός έσπευσε να επιβεβαιώσει τη ρήση του μεγάλου Εφέσιου.</p>	δ) Επίθεση στο ήθος του αντιπάλου ε) Επίκληση στο ήθος του δέκτη

(Το τελευταίο κείμενο ανήκει σε άρθρο του Μ. Πλωρίτη με τίτλο «Η ενότητα και το σκοινί», στην εφημερίδα «Το Βήμα», 28.3.99.)

⁴ συλλάψεις (αιολική διάλεκτος) = συλλήψεις.

Π.Δ. Λεξιλόγιο

Π.Δ.1. Ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης

Π.Δ.1.1. Στη Γενική Συνέλευση των μαθητών του σχολείου σας παίρνετε το λόγο μετά από τον κάποιον ομιλητή που κατέθεσε μια ενδιαφέρουσα πρόταση για τη διοργάνωση των αθλητικών εκδηλώσεων του σχολείου και την υποστήριξε με πειστικά επιχειρήματα. Στην ομιλία σας εξηγείτε τους λόγους για τους οποίους τη βρήκατε πειστική, εκφράζετε τη συμφωνία σας με αυτήν και καλείτε τους συμμαθητές σας να την ψηφίσουν. Για να είναι ο λόγος σας πιο προσεγμένος και πιο αποτελεσματικός χρησιμοποιείτε λέξεις από τον ακόλουθο πίνακα που συνδυάζονται με τη λέξη επιχείρημα:

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ	αλυσίδα αντίκρουση έλεγχος	κατάρριψη οπλοστάσιο παράταξη	προβολή σειρά σωρεία
ΕΠΙΘΕΤΑ	ακαταμάχητο ατράνταχτο έγκυρο	ισχυρό λογικό πειστικό	σοβαρό τετράγωνο
ΡΗΜΑΤΑ	αντικρούω αποκρούω	παρατάσσω προβάλλω	χρησιμοποιώ φέρω

Π.Δ.1.2. Μέλη του Συλλόγου Γονέων του σχολείου σας υποστήριξαν σε ανοιχτή συζήτηση ότι πρέπει να καταργηθεί η πενθήμερη εκδρομή της Γ΄ Λυκείου. Επειδή διαφωνείτε, σε επιστολή σας προς την τοπική εφημερίδα απορρίπτετε την άποψή τους, ελέγχοντας την επιχειρηματολογία τους και εκφράζετε την αντίθετη θέση σας. Στην προσπάθειά σας αυτή σας βοηθούν οι λέξεις του ακόλουθου πίνακα:

ΡΗΜΑΤΑ	αναιρώ αντλώ αντικρούω	αποκρούω αραδιάζω εξουδετερώνω	οχυρώνομαι πίσω από... παρουσιάζω χρησιμοποιώ
ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ	ανατροπή απόκρουση έλεγχος	γυμνότητα έλλειψη κενότητα	προβολή σωρεία χρήση
ΕΠΙΘΕΤΑ	ανεδαφικό αστήρικτο αντιφατικό	διασκεδαστικό κακόπιστο παραπλανητικό	σαθρό σοφιστικό στρεψόδικο

Π.Δ.1.3. Απαντώντας στις παρατηρήσεις των γονέων σας σχετικά με τον υπερβολικό χρόνο που αφιερώνετε στους φίλους σας, εκφράζετε την άποψή σας σχετικά με τη σημασία της φιλίας στη ζωή του νέου ανθρώπου. Επειδή αισθάνεστε βέβαιος για την ορθότητα της γνώμης σας, τη διατυπώνετε σε 200 περίπου λέξεις (προσχεδιασμένος προφορικός λόγος), χρησιμοποιώντας εκφράσεις που δηλώνουν βεβαιότητα.

Π.Δ.1.4. Προβληματισμένος από τους κινδύνους που ενέχουν για την υγεία των καταναλωτών τα μεταλλαγμένα τρόφιμα, εκφράζετε στους φίλους σας την άποψη ότι η φύση ενδέχεται να εκδικείται τον άνθρωπο, εφόσον αυτός ξεπέρασε τα όρια της εκμετάλλευσής της. Διατυπώνετε τη γνώμη σας σε μία παράγραφο, χρησιμοποιώντας εκφράσεις που δηλώνουν πιθανότητα και ενδεχόμενο.

Π.Δ.2. Ερώτηση συνδυασμού σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

Σε μία εφημερίδα διαβάζετε το εξής άρθρο:

“Τηλεργασία είναι η εξ αποστάσεως εργασία που γίνεται με τη χρήση σύγχρονων υπολογιστικών και τηλεπικοινωνιακών συστημάτων. Όσοι εργάζονται με το σύστημα αυτό πρέπει να αισθάνονται τον εαυτό τους προνομιούχο, τη στιγμή που παραμένουν στο σπίτι τους, επιλέγουν τις ώρες απασχόλησής τους και κυρίως οι γυναίκες μπορούν να συνδυάζουν την εργασία τους με την ανατροφή των παιδιών. Αυτού του είδους η κατηγορία εργαζομένων επιπλέον δεν ταλαιπωρείται με το κυκλοφοριακό, δε φθείρει την υγεία της αντιμετωπίζοντας άμεσα τη ρύπανση της ατμόσφαιρας και γλιτώνει τις δαπάνες μετακίνησης καθώς και το κόστος της επιμελημένης ένδυσης.”

Επειδή έχετε την εντύπωση ότι το άρθρο θίγει μόνο τις θετικές πλευρές του θέματος, σε μία συζήτηση στο μάθημα του ΣΕΠ κρίνετε, σε 200 περίπου λέξεις, την επιχειρηματολογία του και διατυπώνετε τη δική σας θέση, στην οποία τονίζετε και τις αρνητικές επιπτώσεις που έχει η τηλεργασία για τον εργαζόμενο.

Π.Δ.3. Ερωτήσεις αντικειμενικού τύπου

Π.Δ.3.1. Αφού συμπληρώσετε τα στοιχεία που λείπουν στη Β στήλη, να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α με τα συνθετικά τους μέρη (στήλη Β) και τη σημασία τους (στήλη Γ), γράφοντας τις αντίστοιχες ενδείξεις στο κάτω μέρος του πίνακα. Τρία στοιχεία της στήλης Γ περισσεύουν.

A ΛΕΞΕΙΣ	B Α + Β ΣΥΝΘΕΤΙΚΟ	Γ ΣΗΜΑΣΙΑ
A) απότοκος	1) προς +	α) οργάνωση εταιρίας
B) επιμύθιο	2) εν +	β) τίτλος μύθου
Γ) δειγματοληγία	3)+ δίκη	γ) δίκη που δεν διεξήχθη καλά
Δ) προσεταιρισμός	4) επί +	δ) κακόπιστα επιχειρήματα, σοφιστείες για ενοχοποίηση κάποιου
Ε) στρεψοδικία	5) δείγμα +	ε) λήψη δείγματος για έλεγχο
ΣΤ) εμπαιγμός	6) από +	στ) δίδαγμα, συμπέρασμα μύθου
		ζ) επακόλουθος
		η) απόκτηση φίλου ή οπαδού
		θ) κοροϊδία, περιφρονητικός αστεϊσμός

Αντιστοίχιση: Α....., Β....., Γ.....,
Δ....., Ε....., ΣΤ.....

Π.Δ.3.2. Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση, σημειώνοντας X στο αντίστοιχο πλαίσιο:

- A) Ευλογοφανής είναι μια δικαιολογία η οποία
- α) συμφωνεί με τη λογική και δε δέχεται καμία αμφισβήτηση
 - β) φαίνεται λογική και επιβάλλεται να γίνει ανεπιφύλακτα δεκτή
 - γ) είναι λογική, αλλά κρίνεται ανώφελη
 - δ) φαίνεται λογική, αλλά απαιτείται έλεγχος πριν γίνει αποδεκτή.
- B) Ευαπόδεικτη είναι μια μαρτυρία που
- α) η αξιοπιστία της εύκολα ελέγχεται
 - β) γίνεται ανεπιφύλακτα δεκτή στο δικαστήριο
 - γ) αποδεικνύει εύκολα την πρόθεση του μάρτυρα
 - δ) δέχεται ποικίλες ερμηνείες.
- Γ) Αυτόδηλη είναι η αθώτητα του κατηγορουμένου, όταν
- α) απαιτεί ισχυρά επιχειρήματα για να αποδειχθεί
 - β) είναι ολοφάνερη και δεν απαιτεί περισσότερες αποδείξεις
 - γ) αποδεικνύεται στο δικαστήριο μετά από πολύωρη διαδικασία
 - δ) ο ίδιος ο κατηγορούμενος δηλώνει αθώος.
- Δ) Εγκεφαλικός λέγεται ο άνθρωπος που
- α) διακρίνεται για τον ορθολογισμό του
 - β) συμπεριφέρεται παρορμητικά και αυθόρμητα
 - γ) επιμένει στην άποψή του
 - δ) βασίζεται στο ένστικτό του.

Π.Δ.3.3. Επιχειρείτε να γράψετε την αγόρευση ενός δικηγόρου στο σενάριο μιας ταινίας που πρόκειται να γυρίσετε με τους φίλους σας. Για να αποδώσετε πειστικότερα το ύφος, αντικαθιστάτε τις υπογραμμισμένες εκφράσεις του κειμένου σας με τις κατάλληλες λέξεις από αυτές που δίνονται (τέσσερις λέξεις περισσεύουν), επιφέροντας όποιες αλλαγές στις λέξεις ή στις προτάσεις κρίνετε αναγκαίες.

αδιάσειστος	εγκεφαλικός	ευλογοφανής	ραδιούργος
απότοκος	εμπαιγμός	ορθολογισμός	σοφιστεία
αυτόδηλος	ευαπόδεικτος	πειθαναγκασμός	στρεψοδικία
δειγματοληψία	ευθυκρισία	προσεταιρισμός	συμπαιγνία

Κύριοι ένορκοι,

η θέση της υπεράσπισης είναι ευχερής, διότι στην προκειμένη περίπτωση η αθωότητα του πελάτη μας (αποδεικνύεται εύκολα) _____ (1). Και μόνον με τη χρήση της λογικής θα αποδείξουμε τη(ν) (άνομη συνεργασία) _____ (2) αντιδίκου και μαρτύρων, οι οποίοι προσπάθησαν να εξαπατήσουν το δικαστήριο. Ο δικηγόρος του αντιδίκου, όπως αποδείχθηκε, είναι (άτομο που ενεργεί με δόλια μέσα) _____ (3). Με δηλώσεις του στον τύπο αρχικώς αποπειράθηκε να (πάρει με το μέρος του), _____ (4) την κοινή γνώμη ανεπιτυχώς βεβαίως. Στη συνέχεια επιχείρησε με (εκβιασμούς και απειλές εναντίον) _____ (5) των μαρτύρων να επιτύχει ευνοϊκές καταθέσεις. (Αποτέλεσμα) _____ (6) της προσπάθειας αυτής ήταν οι μάρτυρες να εμφανιστούν φοβισμένοι και να εκστομίσουν τα (ολοφάνερα) _____ (7) ψεύδη που τους είχε υποδείξει. Αυτού του είδους οι ενέργειες όμως σε τι άλλο θα μπορούσαν να αποσκοπούν παρά (στην γελοιοποίησή) _____ (8) σας;

Κύριοι ένορκοι,

με (τη λογική) _____ (9) που σας χαρακτηρίζει, είμαι βέβαιος ότι είστε σε θέση να διακρίνετε τα (αληθοφανή) _____ (10) επιχειρήματα από τα αληθινά. Η αθώωση του πελάτη μου θα είναι ο θρίαμβος της (ορθής σας απόφασης) _____ (11) και η ολοκληρωτική καταδίκη κάθε προσπάθειας (διαστρέβλωσης της αλήθειας) _____ (12) που επιχειρεί ο αντίδικος.

Π.Δ.3.4. Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β, ώστε να χαρακτηριστεί το είδος της απάτης σε κάθε περίπτωση:

A	B
Ένα ανέντιμο πρόσωπο:	α) μηχανορραφία
1) εξαπατά τους συνεργάτες του υποσχόμενος οικονομικά οφέλη,	β) συμπαιγνία
2) προσποιείται ασθένεια, για να αποφύγει μια δυσάρεστη εργασία,	γ) δόλος
3) κοροϊδεύει τους φίλους του για τις αδυναμίες τους.	δ) φενάκη
4) συνεργάζεται και με άλλους, προκειμένου να πετύχει το σχέδιό του,	ε) δέλεαρ
5) ενεργεί εσκεμμένα αποβλέποντας σε προσωπικό όφελος,	στ) εμπαιγμός
6) επινοεί τεχνάσματα εναντίον άλλων,	ζ) ψεύδος
7) για να παρασύρει ευκολότερα τα θύματά του, τους παρουσιάζει μία ψεύτικη εικόνα της προσωπικότητάς του.	

Αντιστοίχιση

Π.Δ.3.5. Να δώσετε τα αντίθετα στις υπογραμμισμένες λέξεις ή φράσεις και να συμπληρώσετε το αρνητικό μόριο “δεν”, όπου χρειάζεται, ώστε η αγόρευση του συνηγόρου στο ακόλουθο κείμενο να δηλώνει το ακριβώς αντίθετο περιεχόμενο.

“Ο ενάγων χρησιμοποιεί συλλογισμούς (αστήρικτους) _____ (1) και επιχειρήματα (αβάσιμα), _____ (2) όταν μας προτρέπει να θεωρήσουμε ως (επαρκή) _____ (4) απόδειξη περί της ενοχής του κατηγορουμένου το γεγονός και μόνον ότι βρισκόταν στο σημείο του συμβάντος. Διότι, εάν εκληφθεί ως πιθανό ένα τέτοιο ενδεχόμενο, οδηγούμαστε στο (απρόβλεπτο συμπέρασμα) _____ (5) ότι οποιοσδήποτε παρών σε κάποια τραγωδία είναι κατά συνέπεια και ο δράστης αυτής. Συμπέρασμα, (βέβαια), _____ (6) εντελώς (παράλογο) _____ (7). Επομένως, ας μη σπεύσουμε να δεχθούμε ως (έγκυρο) _____ (8) τον ισχυρισμό του ενάγοντα και ας διατηρήσουμε τις (αμφιβολίες) _____ (9) μας για το αποτέλεσμα. Η ολοκλήρωση της ακροαματικής διαδικασίας θα μας δικαιώσει.”

Π.Δ.3.6. Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία των δύο στηλών, ώστε να αποδώσετε το χαρακτηρισμό της Β στήλης που ταιριάζει στην επιχειρηματολογία και την

πρόθεση των ομιλητών της Α στήλης.

Α	Β
<p>1. Η αναγγελία της προεκλογικής ομιλίας των υποψηφίων βουλευτών προκάλεσε την περιέργεια και το ενδιαφέρον του κοινού που έσπευσε να τους ακούσει.</p>	α) προπαγάνδα
<p>2. Ο πρώτος ομιλητής διευκρίνισε τις αρχές του κόμματός του και εξήγησε τους λόγους για τους οποίους η παράταξή του μπορεί να δώσει λύση στα προβλήματα της χώρας.</p>	β) προσεταιρισμός γ) προσέλκυση
<p>3. Η επιχειρηματολογία του έπεισε πολλούς οι οποίοι αποφάσισαν να τον ψηφίσουν.</p>	δ) πειθαναγκασμός
<p>4. Πολλά, μάλιστα, νεαρής ηλικίας άτομα ζήτησαν να γίνουν μέλη του κόμματος.</p>	ε) διαφώτιση
<p>5. Ο δεύτερος υποψήφιος παρουσίασε το κόμμα του ως τη μοναδική λύση για την πρόοδο της χώρας, κατακρίνοντας συστηματικά τα προγράμματα των αντιπάλων του.</p>	στ) παραπλάνηση
<p>6. Δεν δίστασε να χρησιμοποιήσει ψεύτικα στοιχεία και υπερβολές για να ενισχύσει τα λεγόμενά του.</p>	ζ) προσηλυτισμός
<p>7. Τέλος, για να πείσει τους ψηφοφόρους να τον ψηφίσουν, κατέφυγε σε κινδυνολογίες και απειλές ότι αν το κόμμα του χάσει στις εκλογές η χώρα θα βρεθεί σε δύσκολη θέση.</p>	

Αντιστοίχιση

Π.Δ.3.7. Να συμπληρώσετε τα κενά των προτάσεων με την κατάλληλη λέξη απ' αυτές που δίνονται (με άρθρο ή χωρίς αυτό).

• διαφώτιση	• πειστικότητα	• προσεταιρισμός
• παραπλάνηση	• προπαγάνδα	• προσηλυτισμός
• πειθαναγκασμός	• προσέλκυση	

Υπήρξε ηγετικό στέλεχος της παρατάξης του αλλά και διαπρεπής δικηγόρος. Οι αγορεύσεις του στα δικαστήρια ήταν υποδειγματικές για _____ (1) τους κι έχουν δημοσιευτεί πολλές σε διάφορα νομικά περιοδικά, για να διδάξουν τους νέους δικηγόρους. Οι αντίπαλοί του τον κατηγορούν ότι με τη σωρεία των επιχειρημάτων του επιχείρησε συχνά _____ (2) του δικαστηρίου. Νέος ακόμη φιλοδόξησε να εκλεγεί πρόεδρος του δικηγορικού συλλόγου. Με τη συνεπή και αξιοπρεπή στάση του πέτυχε _____ (3) πολλών ψηφοφόρων και εξασφάλισε την προεδρία για πολλά χρόνια. Αργότερα θέλησε να αναμιχθεί και στην πολιτική, πράγμα που πέτυχε με ευκολία. Η ρητορική του δεινότητα τον βοήθησε και σε αυτόν τον τομέα. Αναδείχθηκε ικανότατος στ _____ (4) του κόσμου σχετικά με το πρόγραμμα και τις αρχές του κόμματός του, στ _____ (5) οπαδών από άλλες παρατάξεις και γενικότερα στ _____ (6) νέων ψηφοφόρων. Επιπλέον η επιχειρηματολογία που χρησιμοποίησε στην προεκλογική του εκστρατεία δεν άφησε περιθώρια σε κανέναν να τον κατηγορήσει για _____ (7) υπέρ του κόμματός του, ή για άσκηση _____ (8) στους ψηφοφόρους του.

Π.Δ.3.8. Στην αφήγησή του για τα νεανικά του χρόνια ένας ηλικιωμένος συγγενής σας χρησιμοποιεί πολλές μεταφορικές εκφράσεις που δίνονται στις παρενθέσεις. Προσπαθήστε να δώσετε την αντίστοιχη κυριολεκτική τους σημασία.

Θυμούμαι πάντοτε με συγκίνηση τη μητέρα μου. Καθημερινά (μάλλιαζε η γλώσσα της) _____ (1) στην προσπάθειά της να μας αναθρέψει σωστά. Παντού φανταζόταν κινδύνους να (ενεδρεύουν) _____ (2) εναντίον μας και ήθελε να μας προφυλάξει, να μας προειδοποιήσει, να προλάβει κάθε κακό. Χρησιμοποιώντας ως (χειροπιαστές αποδείξεις) _____ (3) τα παθήματα των συγγενών μας που συχνά (έπεφταν θύματα απάτης) _____ (4), προσπαθούσε να μας μάθει να είμαστε πιστοί στους φίλους αλλά και επιφυλακτικοί μαζί τους, και να μην (αφιονιστούμε) _____ (5) ποτέ κι από κανένα, γιατί θα μπορούμε (σε ένα φαύλο κύκλο) _____ (6) και θα (την πάθουμε άσχημα) _____ (6) στη ζωή μας. Αλλά (φωνή βοώντος εν τη ερήμω) _____ (7). Εμείς, για να μην τη στενοχωρούμε, την (αποκοιμίζαμε) _____ (8) ότι ακολουθούμε τις συμβουλές της, ενώ πάντα κάναμε το δικό μας. Ώσπου κάποτε, εντελώς απροσδόκητα, με (κάρφωσε πισώπλατα) _____ (9) ένας φίλος. Έπαθα μεγάλη οικονομική καταστροφή. Το (βασάνισα πολύ στο μυαλό μου) _____ (10) εάν έπρεπε να της το αποκαλύψω και τελικά αποφάσισα να της μιλήσω πρώτος, πριν φτάσουν (χαλκευμένες οι ειδήσεις) _____ (11) στα αυτιά της. Θυμάμαι εκείνο το απόγευμα που της μιλούσα συνέχεια. Σωστό (οπλοστάσιο επιχειρημάτων) _____ (12) χρησιμοποίησα, για να (της ρίξω στάχτη στα μάτια) _____ (13) και να παρουσιάσω μικρότερο το μέγεθος της συμφοράς. Κι όταν τελείωσα, εκείνη με κοίταζε αυστηρά στα μάτια και μου είπε: “Μη χρησιμοποιείς (αλχημείες) _____ (14) για να με πείσεις. Παραδέξου, επιτέλους, τις λάθος επιλογές σου και πρόσεξε στο εξής να μην αφήνεις περιθώρια, ώστε οι πράξεις των φίλων σου να γίνονται (δούρειος ίππος) _____ (15) για σένα.”

Π.Δ.4. Ερώτηση συνδυασμού αντικειμενικού τύπου και σύντομης απάντησης

Στις προτάσεις που ακολουθούν οι υπογραμμισμένες εκφράσεις άλλοτε χρησιμοποιούνται σωστά και άλλοτε λανθασμένα. Να σημειώσετε στην αντίστοιχη στήλη την ένδειξη και να αναδιατυπώσετε τις λανθασμένες προτάσεις (επιφέροντας αλλαγές όπως: αντικατάσταση λέξεων, φράσεων, συμπλήρωση προτάσεως κ.ά), ώστε οι υπογραμμισμένες φράσεις να χρησιμοποιούνται σωστά.

	Σωστό	Λάθος
α) Το <u>ορθώς</u> <u>διανοείσθαι</u> μικρή ωφέλεια έχει, αν δεν ωθεί τον άνθρωπο στο ορθώς πράττειν.	☐	☐
β) Πρέπει να εξετάσουμε τις κυριότερες αιτίες των τροχαίων ατυχημάτων, <u>κατά μείζονα δε λόγο</u> τις αφίσες που αποσπούν την προσοχή του οδηγού.	☐	☐
γ) Επί αρκετό χρόνο υπέφερε και <u>βανκαλιζόταν</u> με την ιδέα ότι οι δικοί του τον είχαν ξεχάσει.	☐	☐
δ) Η <u>εκλαϊκευση</u> των βασικών επιστημονικών θεωριών, στις οποίες στηριζόταν η διάλεξή του, κρίθηκε αναγκαία από τον ομιλητή, για να μπορέσει το κοινό να τον παρακολουθήσει.	☐	☐
ε) Ο μάρτυρας του συμβάντος περιέγραψε <u>αδρομερώς</u> τα καθέκαστα, δίνοντας πολλές λεπτομέρειες για την αμφίεση του δράστη.	☐	☐
στ) Η <u>παρείσφρηση</u> του λάθους στο επίσημο έγγραφο θεωρήθηκε επίτευγμα του γραμματέα.	☐	☐
ζ) Ο πατέρας του έριξε μια ματιά γεμάτη σημασία, <u>ο εστί μεθερμηνευόμενον</u> .	☐	☐

Αναδιατύπωση

Π.Ε. Συνολική θεώρηση

Ερώτηση συνδυασμού σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

A) ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ακόλουθο κείμενο έχει επιλεγεί, επειδή συγκεντρώνει πολλά από τα στοιχεία της πειθούς που πραγματεύονται οι συναφείς ενότητες του σχολικού εγχειριδίου. Επομένως, είναι πιθανό να φανεί χρήσιμο στον καθηγητή που επιθυμεί ή χρειάζεται να αξιολογήσει συνολικά το αποτέλεσμα της διδασκαλίας του ως προς τα βασικά σημεία του κεφαλαίου της Πειθούς. Και φυσικά κάθε διδάσκων έχει την ευχέρεια να αξιοποιήσει το κείμενο και τις ερωτήσεις, αν και όπως ταιριάζει στον ρυθμό της διδασκαλίας του και στο διδακτικό του ύφος.

B) ΚΕΙΜΕΝΟ

Η λαϊκή ελληνική παραδοσιακή μαγειρική

Η ελληνική μαγειρική ανήκει στον λαϊκό πολιτισμό. Διαμορφώθηκε σ' αυτή τη χώρα μέσα από πολλούς αιώνες, με έντονα στοιχεία εντοπιότητας λόγω του αποκλεισμού που επέβαλε στο παρελθόν η γεωφυσική ποικιλία του τόπου. Ας πούμε, ένα βραδάκι του Σεπτέμβρη στο Πάπιγκο θα φάτε φακόπιτα (ναι, πίτα με φακές), ενώ την ίδια εποχή στην Κάλυμνο θα φάτε σπινιάζο (συντηρημένους με θαλασσινό νερό "σωλήνες", ένα είδος κοχυλιού), με το ουζάκι σας. Στο Πάπιγκο με πουλόβερ, στην Κάλυμνο με εξώπλατο. Αυτή είναι η Ελλάδα.

Αστική μαγειρική δεν υπήρξε εντός των συνόρων, αλλά μόνο στα μεγάλα κέντρα του Ελληνισμού της διασποράς. Αυτή μολιάστηκε στον ελλαδικό κορμό μετά τον διωγμό ή την απλή παλιννόστηση των κατοίκων αυτών των περιοχών και την εγκατάστασή τους στη μητέρα πατρίδα. Άλλωστε εδώ δεν υπήρξε καν άστρ με την τυπική σημασία της λέξης. Το Νέο Ελληνικό Κράτος είναι πράγματι πολύ νέο (μόλις εκατόν εβδομήντα ετών), αλλά κι αυτό ήταν μισό μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα -οπότε ενσωματώθηκαν η Ήπειρος, η Μακεδονία, η Θράκη και πολλά νησιά.

Η Μεγάλη Μαγειρική είναι έντεχνη δημιουργία με εθνικά χαρακτηριστικά, σήμερα πια και παγκόσμια και πολυπολιτισμικά. Για να ασκηθεί αυτό το είδος της τέχνης, όπως έχει γίνει λόγου χάρη στη Γαλλία και την Ιταλία, προϋποτίθεται η

γνώση της παραδοσιακής μαγειρικής και η εξάσκηση σ' αυτήν. Αυτό το πέρασμα από τη συλλογική στην ατομική δημιουργία είναι μια διαδικασία που υπακούει σε συγκεκριμένους κανόνες. Κανένας μάγειρας, όσο εμπνευσμένος κι αν είναι, δεν αυτοσχεδιάζει από το μηδέν. Ο αυτοσχεδιασμός στις Τέχνες -Καλές ή εφαρμοσμένες- όπως στη μόδα αλλά και στα φαγητά είναι ένα προχωρημένο στάδιο του καλλιτέχνη ή του δημιουργού, ο οποίος βασίζεται σε μία πολιτισμική παράδοση. Δείτε τους Ιάπωνες, που είναι, νομίζω, λαός εκπληκτικός για τον τρόπο με τον οποίο αναπτύσσεται, διαφυλάσσοντας τα χαρακτηριστικά του. Μερικές από τις ωραιότερες σύγχρονες δημιουργίες της μόδας από Ιάπωνες σχεδιαστές που εργάζονται στη Γαλλία έχουν σαφή στοιχεία της Ιαπωνικής ενδυματολογικής παράδοσης

Για να υπάρξει Μεγάλη Ελληνική Μαγειρική θα πρέπει πρώτα οι Έλληνες μάγειροι να γνωρίσουν την ελληνική μαγειρική και γευστική παράδοση χωρίς συμπλέγματα.. Όσοι αφεθούν στον έρωτά της θα δημιουργήσουν, γιατί η αγάπη είναι που εμπνέει, ο έρωτας είναι που βοηθά τη δημιουργικότητα ν' ανθίσει.

Ορισμένοι έχουν εκφράσει την άποψη ότι η ελληνική μαγειρική δεν ανήκει στον χώρο της “Μεγάλης” αδελφής της, άρα δεν αξίζει τον κόπο να ασχολούμαστε μ' αυτήν. Ωστόσο, η αείμνηστη καθηγήτρια Άλκη Κυριακίδου-Νέστορος, ανθρωπολόγος και λαογράφος, σημειώνει ότι “ο γαστρονομικός πολιτισμός ενός ιστορικού λαού, όπως ο ελληνικός, είναι ιστορικό φαινόμενο, και ως τέτοιο πρέπει να μελετηθεί”. Έπειτα, “Μεγάλη Μαγειρική” δεν μπορεί να σημαίνει μόνο πολύπλοκα παρασκευάσματα με πομπώδη ονόματα -που δεν μας διαφωτίζουν και πολύ για τα υλικά με τα οποία είναι φτιαγμένα.

Και τέλος πάντων, όπου και αν την κατατάξουμε, ένα είναι σίγουρο για την ελληνική μαγειρική: τρέφει τον άνθρωπο λιτά, με εξαιρετικούς γευστικά συνδυασμούς, χρησιμοποιώντας ορθολογικά τις λιγοστές πηγές της και το κόστος σε χρόνο παρασκευής και σε χρήμα. Στο σύνολό της η ελληνική γαστρονομία αποτελεί ένα πρότυπο διατροφής για τον σύγχρονο άνθρωπο. Αφθονα λαχανικά, αρκετά όσπρια, πολύ λίγο κόκκινο κρέας και γλυκίσματα με φυσικά ζάχαρα (πετιμέζι, σύκα, φρούτα). Οι τεχνικές του μαγειρέματος είναι εξόχως απλές. Ξέρετε όμως ότι η τέχνη του απλού είναι και η πιο δύσκολη. Πρέπει να μαγειρέψει κανείς πολλά τέτοια φαγητά για να κατανοήσει την τεχνική τους. Όλα στηρίζονται στη φρεσκάδα και στη νοστιμιά των υλικών, που πρέπει να παραμείνουν ευδιάκριτα μετά το μαγείρεμα.

Θα μου πείτε: Τι τέχνη χρειάζεται ένα ψάρι ψητό ή ένα βραστό χόρτο; Δοκιμάστε, λοιπόν, να ψήσετε ψάρι και να βράσετε χόρτα. Αλλά να διατηρήσουν

το χρώμα τους, να μην παραβράσουν, ούτε να είναι άβραστα σαν σχοινιά. Και το ψάρι να είναι ζουμερό και σωστά αλατισμένο και να μην είναι σαν εκείνα τα τηγανητά ψαράκια, τα μαλακά, τα πανιασμένα απ' το λεμόνι, που μας προσφέρουν ακόμη και σε ακριβά εστιατόρια. Και μετά ζητήστε από μια γιαγιά σ' ένα ψαροχώρι να σας τηγανίσει μικρά ψάρια, όπως εκείνη ξέρει και όχι όπως της υποδεικνύουν οι “προχωρημένοι” συγγενείς της και θα δείτε τη διαφορά στη γλώσσα σας. Τραγανά εξωτερικά και μέσα αφράτα και το αλάτι λες και το έχει υπολογίσει με τον θεοδόλιχο⁵.

Όμως τα ελληνικά εστιατόρια δεν έχουν ελληνική κουζίνα, γιατί οι μάγειροι στις σχολές μας (του Ε.Ο.Τ. παρακαλώ) δεν τη διδάσκονται. Βάζουν, λοιπόν, έτοιμη σάλτσα ντομάτας στα λαδερά φασολάκια, επειδή νομίζουν ότι τους προσθέτει νοστιμιά. Έτσι, βεβηλώνουν ένα σπάνιο πιάτο κι έπειτα ρωτούν γιατί δεν μας άρεσε. Οι ίδιοι όμως πηγαίνουν στο σπίτι και τρώνε τα φασολάκια που μαγείρεψε η μητέρα τους.

Το ελληνικό φαγητό έχει ύφος, φως, αρώματα και απέριττη αισθητική. Όπως και η κλασική ελληνική τέχνη. Αυτό δεν το μελέτησα στα γραπτά. Το είδα με τα μάτια μου, το γεύτηκα σε εκατοντάδες σπίτια που επισκέφθηκα, για να καταγράψω αυτήν ακριβώς την παράδοση. Η ρύθμιση της γεύσης από τις ανυποψίαστες δέσποινες είναι μια καλά επεξεργασμένη αλληλουχία εσωτερικών κινήσεων, που δεν ξέρουν να την εξηγήσουν. Τη βιώνουν, την αναγνωρίζουν, την επιτυγχάνουν, πάντοτε με την ίδια σιγουριά.

Είναι καιρός να μοιραστούμε μαζί τους την εμπειρία τους, να “κλέψουμε την τέχνη τους”, όπως λένε οι μάγειροι, σώζοντας και πολύτιμα κομμάτια του πολιτισμού μας. Είναι καιρός να γνωρίσουμε τη διαύγεια και τη σαφήνεια της ελληνικής γεύσης σε αυτούς τους πονηρούς καιρούς που γέμισαν το πιάτο μας σκουπίδια.

(Άρθρο, συντομευμένο και διασκευασμένο, της Ε. Βουτσινά, στην εφημερίδα “Η Καθημερινή” 27.6.99)

⁵ Θεοδόλιχος: το όργανο με το οποίο μετρούνται γωνίες ή το ζενίθ αποστάσεων στην τοπογραφία

Γ) ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- α) Να αναγνωρίσετε τον τρόπο ή τους τρόπους πειθούς στο κείμενο (επίκληση της λογικής, του συναισθήματος, του ήθους του πομπού ή και του δέκτη, επίθεση στο ήθος του αντιπάλου). Να σημειώσετε τις λέξεις και φράσεις που οριοθετούν τον τρόπο ή τους τρόπους πειθούς που αναγνωρίσατε.
- β) Να αναγνωρίσετε τα είδη των τεκμηρίων στο ανωτέρω κείμενο, σημειώνοντας τις λέξεις και φράσεις με τις οποίες αρχίζουν και τελειώνουν δίπλα στον χαρακτηρισμό τους.
- γ) Η συλλογιστική πορεία είναι επαγωγική ή παραγωγική; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
- δ) Να εντοπίσετε τις γενικεύσεις στην 3^η, 4^η και 5^η παράγραφο, να τις αντιγράψετε στο φύλλο απάντησης και να τις αξιολογήσετε: στηρίζεται καθεμιά από αυτές σε επαρκή στοιχεία και επομένως είναι επιτρεπτή, ή πρόκειται για επισφαλή και βεβιασμένη γενίκευση;
- ε) Να επιλέξετε μία από τις γενικεύσεις που θεωρήσατε βεβιασμένες και να τις τεκμηριώσετε, παρέχοντας παραδείγματα ή και επιχειρήματα, ώστε να τις ενισχύσετε.
- στ) Σε ένα δοκίμιο 500 περίπου λέξεων, να υποστηρίξετε τη σκοπιμότητα της μελέτης και αξιοποίησης κάποιου στοιχείου της ελληνικής παράδοσης (λ.χ. της μουσικής, του χορού, της αρχιτεκτονικής, της λαϊκής τέχνης). Να υποθέσετε ότι το κείμενό σας θα αποτελέσει την ομιλία σας σε πολιτιστική σχολική εκδήλωση αφιερωμένη στην παράδοση του τόπου μας.